

FENOMENUL SĂRĂCIEI ÎN RÂNDUL GENERAȚIILOR ACTUALE DE COPII DIN ROMÂNIA

ADINA MIHĂILESCU

Obiectivul științific al studiului este de a cunoaște sărăcia și trebuințele umane ale familiilor cu copii din România. Situațiile dificile în care trăiesc unele familii, cum ar fi familia monoparentală, cu doi și mai mulți copii, care dispune de venit minim garantat și alocațiile copiilor, familia de doi adulți cu doi copii în întreținere ce dispune de un singur salariu mediu net și alocațiile celor doi copii, familia în care unul dintre părinți a devenit șomer etc. sunt câteva exemple de populație identificate ca având nevoie de suport și protecție socială și care trăiesc în sărăcie sau prezintă riscul căderii în sărăcie.

Indicatorii destul de des utilizați în descrierea amplitudinii și intensității sărăciei pornesc de la venituri și consum. Veniturile realizate de diverse tipuri de consumatori: persoană, familie, gospodărie în raport cu consumul reflectă puterea reală de cumpărare a bunurilor și serviciilor de pe piață.

Cuvinte-cheie: familii cu copii, risc de sărăcie, protecție socială, model de consum, gospodărie intergenerațională.

INTRODUCERE

Studiul își propune cunoașterea fenomenului de sărăcie și gradul de satisfacere a trebuințelor umane pentru familiile cu copii din România. Situațiile dificile, chiar alarmante uneori, în care trăiesc unele familii – de exemplu: familia monoparentală cu doi și mai mulți copii care dispune de venit minim garantat și alocațiile copiilor, familia de doi adulți cu doi copii în întreținere, ce dispune de un singur salariu mediu net și alocațiile celor doi copii, nu-și poate acoperi minimul de viață decentă, familia în care unul dintre părinți a devenit șomer etc. – sunt câteva exemple de populație identificate ca având nevoie de suport și protecției socială și care trăiesc în sărăcie sau prezintă riscul căderii în sărăcie, depărtându-se de la o viață decentă. Pentru a descrie amploarea și intensitatea sărăciei, vom folosi indicatorii venituri și consum. Veniturile realizate de diverse tipuri de consumatori: persoană, familie, gospodărie în raport cu consumul reflectă puterea reală de cumpărare a bunurilor și serviciilor de pe piață.

Adresa de contact a autorului: Adina Mihăilescu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: adina.mihailescu@yahoo.com.

CALITATEA VIEȚII, XXVIII, nr. 2, 2017, p. 159–172

SITUAȚIA ECONOMICĂ A FAMILIILOR CU COPII ÎN ROMÂNIA

Metodologia de lucru și de analiză a situației economice elaborată în decursul timpului, în cadrul ICCV, și anume cea normativă, de această dată își îndreaptă atenția asupra familiilor cu copii. În România măsurile de politică socială, orientate spre *grupurile de populație cu copii în întreținere și care sunt vulnerabile*, aflate în risc de cădere în sărăcie sau chiar în sărăcie reală, au fost puțin sesizabile. Distribuirea unor fonduri insuficiente către categoriile sociale dezavantajate nu poate să ofere decât soluții temporare, nu să schimbe situația.

Astfel, unul din cinci români, adică aproximativ *cinci milioane de persoane se confruntă cu sărăcia*. Guvernul vrea să micșoreze cu numărul celor din această categorie cu 400 000 de persoane, până în 2020, potrivit proiectului Strategiei Naționale privind reducerea sărăciei, pus în dezbatere publică de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (MMFPSPV) (<http://www.mediafax.ro/economic/unul-din-cinci-romani-este-sarac-cum-vrea-guvernul-sa-scada-numarul-saracilor-cu-400-000-pana-in-2020-13746816>, autor: Aurelia Alexa, accesat 25.01.2016). Proiectul Strategiei Naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (2014–2020) arată nu numai starea de sărăcie cu care se confruntă populația, determinată de venitul insuficient, dar și faptul că *această situație se menține de cel puțin trei ani la trei sferturi dintre persoanele sărace*. În această stare de sărăcie persistentă se găsește *cam o treime dintre copii*. Riscul la care ei sunt expuși a crescut cu aproape 3 procente între anii 2008 și 2012, în timp ce pentru toate celelalte grupe de vârstă acest risc a crescut cu circa un procent sau chiar a scăzut. Sărăcia este mult adâncită în mediul rural. *Unul din doi copii din zonele rurale trăiește în sărăcie*, prin comparație cu doar 17% dintre copiii din localitățile urbane.

Unul din trei copii din Romania (33%) trăiește sub limita sărăciei, ceea ce are grave consecințe asupra dezvoltării psihosociale, potrivit datelor Eurostat. Datele relevă un aspect și mai grav: copiii cu vârste cuprinse între 0 și 17 ani reprezintă cea mai vulnerabilă categorie, țara noastră fiind pe primul loc din Europa în ceea ce privește procentul minorilor care trăiesc la limita subzistenței (<http://www.comunicatedepresa.ro/salvati-copiii-romania/unul-din-trei-copii-din-romania-traieste-sub-limita-saraciei>). De asemenea, UNICEF, în urma studiilor efectuate asupra familiilor sărace cu copii în întreținere din România, afirmă că: *„Opt minori din o sută trăiesc în România la nivelul de „sărăcie severă”, cu mai puțin de 15 lei pe zi, ... care a mai identificat, ca probleme ale copiilor și adolescenților, excluziunea socială și cele din domeniul educației, sănătății și al ocupării forței de muncă”*. Din totalul minorilor care dispun de mai puțin de 15 lei pe zi, 35% aparțin etniei rrom.

Dacă copiii reprezintă categoria de populație cea mai săracă din România, **tinerii se poziționează pe locul al doilea**. Sărăcia și excluziunea nu privesc numai aspectele financiare, **dar și lipsa accesului la serviciile de bază**. Procentul populației cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani care a părăsit timpuriu școala era de 16,8%

în 2008, unul dintre cele mai ridicate din Europa. Dreptul la educație este afectat în cazul copiilor din comunitățile sărace și cele etnice, mai ales în zonele rurale, iar în ce privește domeniul sănătății, realitatea referitoare la copii, adolescenți și tineri este și ea îngrijorătoare. „**Anul trecut, un număr de aproximativ 17 000 de fete cu vârsta sub 19 ani au fost însărcinate. Consumul de alcool, fumatul și abuzul de droguri sunt în creștere. În zonele urbane, consumul așa-numitelor droguri etnobotanice amenință sănătatea a sute de tineri și adolescenți, incluzând aici și riscul infectării cu virusul HIV**”, (Sandie Blanchet, reprezentantul UNICEF din România): „România înregistrează un număr ridicat al tinerilor care nu sunt integrați nici în educație, nici în formare profesională, în 2012 procentul acestora fiind de 16,8%”. În ciuda tuturor acestor probleme, adolescenții și tinerii reprezintă o resursă extraordinară, o adevărată valoare. Dezvoltarea unor servicii pentru tineri și adolescenți, pentru a le da posibilitatea de dezvoltare și participare, asigurându-le un stil de viață sănătos și o bună educație reprezintă o bună investiție.

Cea mai ridicată rată a sărăciei absolute se găsește la grupa de vârstă 15–19 ani. Ministerul Tineretului și Sportului (MTS) a lansat în dezbatere publică *Strategia Națională pentru Tineret 2014–2020*, scopul final fiind incluziunea socială a tinerilor, în condițiile în care cea mai ridicată rată a sărăciei absolute era de 8,4 la sută, la grupa de vârstă 15–19 ani. Strategia în domeniul tineretului are ca obiectiv principal incluziunea tinerilor pe patru paliere – cultură și educație non-formală, participare și voluntariat, muncă și antreprenariat, sănătate și sport. Obiectivul general al Strategiei vizează susținerea participării active a tinerilor la viața economică, socială, culturală și politică a țării, asigurând oportunități egale de acces la educație, ocupare și condiții de viață decente, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, pornind de la faptul că rata sărăciei absolute este cea mai ridicată la grupa de vârstă 15–19 ani, adică 8,4 la sută (<http://www.ziare.com/social/stiri-sociale/studiu-alarman-unicef-8-la-suta-dintre-minorii-din-romania-traiesc-intr-o-saracie-lucie-1251177>, accesat 26.01.2016).

Pe parcursul perioadei de timp 1990–2015 veniturile diferitelor familii cu copii beneficiare de ajutor din bugetul de asigurări sociale de stat nu au putut ține pasul cu creșterile de prețuri la produsele și serviciile de pe piață. Acest lucru a determinat în timp o deteriorare a calității vieții familiilor cu copii în România.

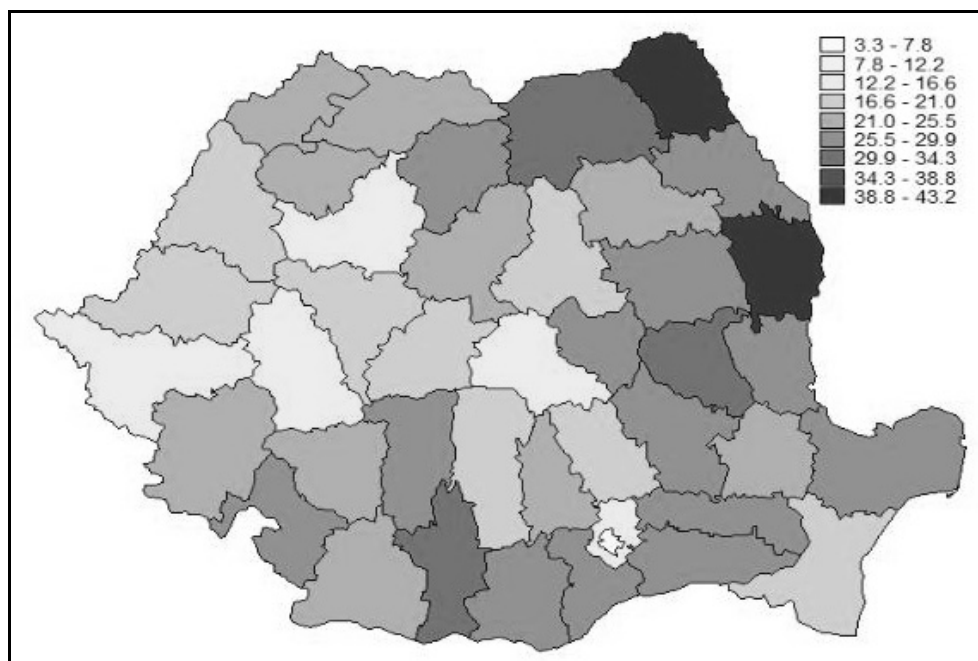
De asemenea, decalajul dintre veniturile românilor și cele ale altor europeni este determinat de diferențele privind nivelul și structura ocupării dar și de politicile salariale adoptate. De exemplu, în 2011, 4,74 milioane din totalul populației române se aflau în risc de sărăcie (cu un venit mai mic de 60% din venitul mediu disponibil), 6,28 milioane se confruntau cu lipsuri materiale severe iar 1,14 milioane locuiau în gospodării cu intensitate de lucru foarte scăzută. În toamna anului trecut, reprezentanții Comisiei Europene au cerut autorităților române ca în perioada 2014–2020 să aloce fonduri importante și să definească programe clare pentru combaterea sărăciei (a se vedea harta sărăciei în cele ce urmează). România are cea mai mare cotă din UE de populație care trăiește în zonele rurale (45% din totalul populației) și, conform datelor INS pentru 2010, riscul de sărăcie extremă

este 4 ori mai mare în zonele rurale (8,8%) în comparație cu zonele urbane (2,2%). În ceea ce privește disparitățile regionale, analiza regională arată că regiunile cu cele mai mari rate de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială sunt: Nord-Est, Sud-Vest-ul Olteniei, Sud-Est și Muntenia Sud. La celălalt capăt se află regiunile Vest și București-Ilfov. În plus, regiunea Vest, este caracterizată, de asemenea, de o rată relativ stabilă, în timp ce regiunea Sud-Vest a avut un trend negativ în ceea ce privește evoluția ratei, de la 55,4% (2007) la 21% (2011). Zonele urbane afectate de sărăcie includ orașe mici care se confruntă cu îmbătrânirea demografică și depopularea, orașele mono-industriale (de exemplu orașele miniere), orașe agricole sau orașe nou înființate.

Orașele mici concentrează sărăcia din cauza infrastructurii fizice sărace (transport, sănătate, educație), în plus, acestea au fost puternic afectate de restructurarea industrială și sunt foarte vulnerabile la reforma industrială și economică, care are ca principal efect o rată scăzută de ocupare și, prin urmare, venituri instabile și mici.

Figura 1

Ratele riscului de sărăcie pe județe

Sursa: Calculele angajaților Băncii Mondiale efectuate pe baza recensământului Populației și al Locuințelor 2011 și EU-SILC2011.

Localitățile izolate din zonele muntoase sau din regiunile de-a lungul coridorului Dunării suferă aceleași tendințe negative ca rezultat în special al poziționării geografice dificile și al limitărilor în ceea ce privește activitățile și ocuparea forței de muncă.

„Nivelul sărăciei este foarte mare în aceste teritorii, fiind necesară o abordare integrată pentru a răspunde nevoilor lor complexe de dezvoltare. Cartografierea sărăciei în zonele rurale și urbane arată un risc mai mic de sărăcie în localitățile rurale care sunt aproape de un oraș mare. În zonele în care nu există centre urbane, sau la periferia orașelor mici sau subdezvoltate, tendința este de creștere a sărăciei”, se menționează în acordul de parteneriat propus de România pentru perioada de programare 2014–2020 (<http://www.capital.ro/harta-saraciei-in-romania-190643.html>).

Majoritatea persoanelor sărace din România trăiesc în sărăcie persistentă.

Dintre cele 22,6 procente din populație care trăiau în sărăcie relativă în 2012, 18,2 la sută (reprezentând 81 de procente dintre persoanele sărace) trăiau în sărăcie persistentă. „Aproape o treime dintre copii trăiesc în sărăcie persistentă, iar riscul la care sunt ei expuși de a trăi în această stare este mult mai ridicat decât pentru orice alt grup de vârstă. Mai mult, riscul la care sunt expuși copiii de a trăi în sărăcie persistentă a crescut cu aproape 3 procente între anii 2008 și 2012, în timp ce riscul pentru toate celelalte grupe de vârstă a crescut cu circa un procent sau chiar a scăzut.

Din 2008 până în 2012, sărăcia în rândul copiilor a fost constant mai mare decât rata totală națională a sărăciei (cu circa 10 puncte procentuale). Mai mult, în timp ce rata totală a sărăciei a scăzut (deși doar ușor) în acești cinci ani, rata sărăciei în rândul copiilor a crescut cu aproximativ 1 punct procentual. Unul din doi copii din zonele rurale trăiește în sărăcie. În 2012, peste 50 la sută dintre copiii din zonele rurale trăiau în sărăcie, prin comparație cu doar 17 la sută dintre copiii din localitățile urbane. Această mare discrepanță, combinată cu o distribuție aproximativ uniformă a copiilor între zonele urbane și cele rurale, face ca peste 74 la sută dintre toți copiii săraci să trăiască în mediul rural”, se arată în *proiectul pus în dezbatere publică de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (MMFSPV)*.

Potrivit informațiilor de pe site-ul Ministerului Muncii, în prezent, unul din cinci români se confruntă cu sărăcia determinată de venitul insuficient și o mare parte din sărăcia bazată pe venit este persistentă, trei sferturi dintre persoanele sărace aflându-se în această situație de cel puțin trei ani. „O treime din populație este afectată de privare materială severă, în sensul că nu-și poate permite să achiziționeze articole considerate dezirabile sau chiar necesare pentru a duce un trai decent”. Încă mai există în România copii care nu au mers niciodată la școală (<http://www.agerpres.ro/economie/2015/10/27/ins-romania-primul-loc-in-ue-privind-rata-saraciei-relative-12-24-19>).

Potrivit *Institutului Național de Statistică*, în România sunt 8,5 milioane persoane în risc de sărăcie sau excluziune socială. „Rata sărăciei, ca atare, are în jur de 2,5 milioane persoane. Dacă ne uităm câți sunt cei care suferă și de risc de sărăcie, dar și de deprivare materială severă vedem că avem 2,2 milioane persoane care sunt mult mai sărace, dar sunt și deprivare sever din punct de vedere material. Sunt în jur de 157 000 de persoane care suferă de deprivare materială severă și trăiesc și în gospodării cu intensitate redusă a muncii. Mai sunt 145 000 de persoane

care sunt expuse riscului de sărăcie și trăiesc în gospodării cu intensitate redusă de muncă, dar există aproximativ jumătate de milion de persoane care suferă de sărăcie, deprivare materială severă, și trăiesc în gospodării cu intensitate redusă a muncii” (<http://www.agerpres.ro/economie/2015/10/27/ins-romania-primul-loc-in-ue-privind-rata-saraciei-relative-12-24-19>).

La nivel european, puțin peste 30% din veniturile populației ar trebui redistribuite pentru ca toți indivizii să aibă aceleași venituri. În ceea ce privește raportul inegalității S80/S20 (de câte ori sunt mai mari veniturile persoanelor celor mai bogate față de veniturile persoanelor celor mai sărace în cadrul unei distribuții după venit n.r.) în 2013, constatăm că România rămâne pe primul loc, cu o diferență de șase ori între cele două categorii de venituri. Înseamnă că la veniturile persoanelor mai bogate față de cele mai sărace ne aflăm într-o situație critică.

Conform datelor publicate de Eurostat, aproximativ 40,2% din populația României era expusă, în 2014, riscului de sărăcie și excludere socială, situație care a plasat-o pe primul loc în Uniunea Europeană, în condițiile în care, la nivelul UE, 122 de milioane de persoane, sau 24,4% din populație, se aflau în această situație. Dacă în UE o persoană din patru este expusă riscului de sărăcie și excludere socială, în trei state membre mai mult de o treime din populație este expusă acestui risc: România (40,2%), Bulgaria (40,1%) și Grecia (36%). La polul opus, cel mai mic risc se înregistrează în Cehia (14,8%), Suedia (16,9%), Olanda (17,1%), Finlanda (17,3%) și Danemarca (17,8%). Cu toate acestea, România se situează printre statele membre UE care, între 2008 și 2014, au realizat cele mai mari progrese în privința reducerii riscului de sărăcie și excludere socială, în condițiile în care acest risc a scăzut cu patru puncte procentuale, o reducere mai mare la nivelul Uniunii, de 5,8 puncte procentuale, fiind înregistrată doar în Polonia. La nivelul UE, procentajul populației afectate de riscul de sărăcie și excludere socială a crescut de la 23,8%, în 2008, până la 24,4%, în 2014. Reducerea acestui procentaj este unul dintre obiectivele principale ale strategiei Europa 2020. **„Raportul de analiză privind contractarea serviciilor sociale în context național și european” realizat în cadrul unui proiect al Federației Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copii (FONPC) și UNICEF România** arată că aproape o treime dintre familiile copiilor din mediul rural nu au venituri suficiente pentru traiul de zi cu zi. 66,1% din familiile din mediul rural nu au venituri suficiente pentru traiul de zi cu zi. Unul din opt copii din satele românești merge uneori sau întotdeauna la culcare flămând, în creștere cu 2% (în 2013) față de 2012.

Procentul celor care se duc întotdeauna la culcare flămânzi s-a dublat la 4% față de 2013, se arată în **raportul care citează „Bunăstarea copiilor din mediul rural” (2012 și 2014) realizat de World Vision**.

Datele Ministerului Fondurilor Europene semnaleză că mai mult de jumătate dintre copiii români se află în risc de sărăcie sau excludere socială (52,2% în 2012), cel mai ridicat nivel din UE27 cu excepția Bulgariei. Riscul sărăciei și excluderii

sociale este mai mare în gospodăriile cu mulți copii (72,5% în cazul gospodăriilor cu 2 adulți și 3 sau mai mulți copii) și în cele monoparentale (60,7%).

Proiectul de strategie Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice propune, în acest context, un cadru conceptual bazat pe crearea de locuri de muncă și asigurarea unor oportunități pentru persoanele sărace, precum și promovarea egalității de șanse în sferile economice și sociale pentru grupuri vulnerabile. Astfel, inițiatorii proiectului propun ca Guvernul să implementeze măsuri concepute să dezvolte capacitatea de generare de venituri a celor mai săraci 4,8 milioane de români, astfel încât veniturile acestora să crească mai repede decât venitul mediu. „Acest lucru înseamnă dezvoltarea aptitudinilor, a educației și experienței pe piața forței de muncă a celor săraci din punct de vedere al venitului, creșterea ratei de ocupare a acestui segment al populației, și implementarea unor măsuri care ar spori plățile relative pentru grupul țintă. O abordare similară se aplică celorlalte active ale gospodăriilor sărace, cum ar fi terenul și animalele. În mod complementar, am propus ca Guvernul să vizeze reducerea sărăciei printr-o alocare mai amplă și mai specifică a cheltuielilor cu protecția socială pentru segmentul cel mai sărac al populației”, se arată în proiect.

Principalele inițiative de politică în domeniul protecției sociale sunt: introducerea unui program unic pentru persoanele sărace, Venitul Minim de Inserție, despre care se prognozează că va ajunge la toate familiile sărace până în 2016, și o creștere a bugetului social pentru persoanele sărace. Guvernul își propune să se concentreze pe îmbunătățirea echității în materie de sănătate și protecție financiară, creșterea furnizării serviciilor de sănătate în zone specifice relevante pentru grupurile sărace și vulnerabile și creșterea accesului grupurilor vulnerabile la servicii primare de sănătate de bună calitate.

Proiectul de strategie mai prevede dezvoltarea programelor de furnizare de locuințe sociale, concentrându-se asupra persoanelor fără adăpost și a altor persoane care nu își pot permite o locuință, dar și îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și urbane mici. Executivul mai urmărește să elimine, sau cel puțin să reducă semnificativ, zonele de sărăcie concentrată, ocuparea scăzută a forței de muncă, educația scăzută și locuirea inadecvată din comunitățile marginalizate în care locuiește aproximativ 5% din populație.

METODOLOGIA DE CALCUL AL COȘULUI DE CONSUM PENTRU O FAMILIE AFLATĂ ÎN RISC DE SĂRĂCIE ȘI EXCLUZIUNE SOCIALĂ

În Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) se folosește ca metodă de determinare a sărăciei și amploarea acesteia, metoda normativă. Ea pornește de la consumul populației și se bazează pe norme apreciate de specialiști privind dezvoltarea și manifestarea persoanei și familiei acesteia. În cadrul ICCV s-au calculat două minimuri folosind această metodă: **minimul decent** și de **subzistență** (Barbu, 1992),

(Mihăilescu, 2001, 2002). Pentru a putea compara necesarul de consum pe membrii de familie se folosește scala de echivalență sau consumul pe adult echivalent. Calculul de consum pe adult echivalent pornește de la necesitățile primului adult activ din gospodărie, care capătă valoarea 1; continuă cu cel de-al doilea adult din gospodărie, se presupune soția capului gospodăriei, care are un consum de 0,9 din necesarul primului adult, adică al soțului. Cheltuielile pentru primul copil reprezintă 0,7 din cheltuielile primului adult din gospodărie, adică tatăl copilului. Cel de-al doilea copil consum 0,5 din consumul tatălui său, primul adult din gospodărie. În total scala de echivalență pentru familia de doi adulți activi cu doi copii în întreținere este de 3,1 ($1 + 0,9 + 0,7 + 0,5$).

Metodologia prin care se ajunge la acest necesar minim aparține cercetătorului care ține seama de recomandările specialiștilor nutriționiști, în ceea ce privește partea alimentară, de nevoile de îmbrăcăminte și încălțăminte ale adultului și copilului în funcție de sexul persoanei și de anotimp, de cheltuielile medii declarate de populație la întreținerea locuințelor, de nevoile școlare ale copiilor din familie, de întreținerea sănătății tuturor membrilor din familie, de participarea acestora la diferite evenimente din familie sau din afara acesteia, de deplasarea familiei cu copiii o dată pe an, în timpul vacanței școlare de vară spre o destinație de odihnă, etc.

Starea de sănătate a individului este în strânsă legătură cu mediul înconjurător. Impactul factorilor de mediu asupra stării de sănătate a populației, factorii de risc sau de protecție pentru sănătate; modalitățile de evaluare și prevenire a riscului asupra stării de sănătate determinat de factorii de mediu abiotici (aerul, apa, solul, locuința) și biotici (alimentele); evaluarea stării de sănătate și a influenței mediului în perioada copilăriei și adolescenței; promovarea unui stil de viață sănătos țin de știința medicală profilactică numită igienă. Fiecare organism necesită un minimum de calorii zilnic pentru a funcționa într-un mod echilibrat și a preveni îmbolnăvirea. Chiar dacă unele persoane pot supraviețui fără probleme cu 1 200 de calorii pe zi, o medie de circa 2 000 de calorii zilnic ar satisface necesarul energetic, fără riscuri de îmbolnăvire. Nutriționiștii susțin că necesarul de hrană care se învârtă în jurul valorii de 2 000 de calorii este ideală, dacă ții cont și de ceea ce mănânci și de efortul fizic sau intelectual pe care îl faci.

Norma minimă de alimente pe care este bine să o consume un adult activ, care lucrează în condiții obișnuite, adică un efort fizic și psihic mediu de lucru este stabilită la 2 700 de calorii/zi de Institutul de Igienă și Sănătate Publică din București și cuprinde la produse alimentare: carne și derivate din carne, lapte și derivate din lapte, grăsimi de origine vegetală și animală, legume, fructe, zahăr și dulciuri.

Pentru mediul rural se ia în calcul și autoconsumul care include: lactate (lapte, telemea, iaurt, unt), carne de porc, vită și pui, untura și ouă, legume, rădăcinoase, fructe obținute din gospodăriile țărănești. Evaluarea autoconsumului s-a realizat cu prețurile lunii respective în care se face evaluarea coșului, ca medie a prețurilor țărănești din țară. Prețurile sunt furnizate și calculate de Institutul Național de Statistică în

buletinele informative lunare. Produsele nealimentare includ îmbrăcăminte, încălțăminte, articole de uz gospodăresc, rechizitele școlare și alte articole de papetărie, medicamente. Serviciile cuprind cheltuieli cu transportul, serviciile culturale, de igienă personală, de reparare și întreținere a obiectelor de îmbrăcăminte și încălțăminte ale adulților și copiilor. Pentru calculul necesarului de consum pentru o familie a mai fost prevăzut un procent de 10% din calculul final al coșului de consum, pentru un fond de economii pentru situații neprevăzute.

Coșul minim de consum calculat prin metoda normativă în ICCV

În acest subcapitol vom prezenta structura cheltuielilor totale de consum, la nivelul lunii februarie 2016, pentru acoperirea coșului minim de trai decent, la familiile de doi salariați cu doi copii în întreținere și la familia de doi agricultori cu doi copii în întreținere și compararea acestor cheltuieli cu cele ale unei familii cu cap de gospodărie salariat, respectiv agricultor, din datele INS (vezi tabelul următor).

Tabelul nr. 1

Structura cheltuielilor totale de consum pentru coșul minim decent, la diferite tipuri de familii și compararea coșului minim decent cu datele INS (%)

Cheltuieli totale de consum	Familie de 2 salariați cu 2 copii în întreținere (ICCV)/ Familie cap de gospodărie salariat (INS)		Familie de 2 agricultori cu 2 copii în întreținere (ICCV)/ Familie cap de gospodărie agricultor (INS)	
	ICCV- MD	INS	ICCV- MD	INS
1. alimente și băuturi	46,1	44,1	41,5	61,7
2. îmbrăcăminte, încălțăminte	6,0	6,3	10,8	5,5
3. locuință, apă, electricitate, gaze și alți combustibili	13,1	16,6	13,5	12,2
4. mobilier, dotarea locuinței	3,1	3,8	7,9	4,0
5. sănătate	5,7	2,7	1,9	1,8
6. transport	7,1	8,2	4,5	4,8
7. poștă și telecomunicații	0,9	5,5	3,6	3,3
8. educație, recreere și cultură	2,3	6,3	3,0	3,4
9. diverse produse și servicii	5,7	4,6	3,3	2,2
10. hoteluri, cafenele, restaurante	–	1,9	–	1,1
11. fond de siguranță și economii	10,0	–	10,0	–
Total valoric 2014	2 330	2 078,5	1 878	1 312,5

Sursa: Coordonate ale nivelului de trai în România, „Nivelul cheltuielilor totale de consum, pe destinații și categorii de gospodării, după statutul ocupațional al capului gospodăriei, în anul 2014”, INS, București, 2015, Tabelul 3.6./pg. 59.

Legendă: MD = coșul minim decent; ICCV = Institutul de Cercetare a Calității Vieții; INS = Institutul Național de Statistică.

Model de calcul al coșului de consum pentru o familie intergenerațională aflată în risc de sărăcie

Presupunând că în gospodărie există și alte persoane în afară de cuplul de bază cu doi copii în întreținere scala de echivalență pentru această gospodărie devine:

Modelul ipotetic al gospodăriei intergeneraționale este constituit din cuplul în vârstă (bunici), cuplul tânăr (părinți) și doi copii de vârstă școlară în întreținerea cuplului tânăr.

Scala de echivalență este:

- pentru cuplul activ cu doi copii în întreținere $1 + 0,9 + 0,7 + 0,5 = 3,1$
- pentru cuplul inactiv $0,8 + 0,7 = 1,5$

Total scală de echivalență $3,1 + 1,5 = 4,6$

Metodologia prin care se ajunge la minimul necesar acestei familii aparține cercetătorului, care ține seamă de recomandările nutriționiștilor privitor la partea alimentară, de nevoile de îmbrăcăminte și încălțăminte ale adulților și copiilor în funcție de sexul persoanei și de anotimp, de cheltuielile medii declarate de populație la întreținerea locuințelor, de nevoile școlare ale copiilor din familie, de întreținerea sănătății tuturor membrilor din familie, de participarea acestora la diferite evenimente din familie sau din afara acesteia, de deplasarea familiei cu copiii o dată pe an, în timpul vacanței școlare de vară spre o destinație de odihnă, etc.

Norma minimă de alimente pe care este bine să o consume un adult activ, care lucrează în condiții obișnuite, adică un efort fizic și psihic mediu de lucru este stabilită la 2 700 de calorii/zi de Institutul de Igienă și Sănătate Publică din București și cuprinde la produse alimentare: carne și derivate din carne, lapte și derivate din lapte, grăsimi de origine vegetală și animală, legume, fructe, zahăr și dulciuri.

Institutul Național de Statistică prezintă următoarele valori ale consumului caloric, pentru populația României, în Anuarul Statistic din 2015. Ceea ce se constată este că populația României are un consum caloric și de factori nutritivi peste minimul de 2 700 considerat minim necesar de nutriționiștii de la Institutul de Igienă și Sănătate Publică plasându-se la limita superioară a consumului caloric, adică peste 3 200 calorii/zi. Putem constata totuși că acest consum mediu zilnic pe locuitor, pe parcursul intervalului de timp 2006–2014, a cunoscut o scădere spre finalul intervalului atingând valoarea de 3 321 calorii/zi (*Tabelul nr. 2*).

Tabelul nr. 2

Consum alimentar mediu zilnic exprimat în calorii și factori nutritivi pe locuitor

– medii zilnice pe o persoană –

Calorii/Ani	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Număr	3 455	3 393	3 455	3 450	3 400	3 390	3 287	3 302	3 321

Sursa: Anuarul Statistic al României 2015, Tabelul 4.26/pg. 216, INS, București, 2016.

Modelul de calcul al coșului de consum pentru o familie intergenerațională aflată în risc de sărăcie și excluziune socială din mediul urban

Tabelul nr. 3

Structura coșului de consum corespunzător minimului de trai decent și subzistență pentru familia intergenerațională două cupluri – părinți și copii cu doi copii în întreținere – din mediul urban, în luna februarie 2016

Specificație	Minim decent	Minim de subzistență
	Pentru o familie intergenerațională de doi salariați cu doi copii și doi pensionari % și valoare în lei	Pentru o familie intergenerațională de doi salariați cu doi copii și doi pensionari % și valoare în lei
Alimente	48,0–1 618,6	52,7–1.440,3
Îmbrăcăminte	6,6–222,6	5,5–150,3
Dotarea locuinței	3,4–114,6	3,1–84,7
Transport	7,7–259,6	9,4–256,9
Servicii culturale	2,6–87,7	3,1–84,7
Igienă personală	3,1–104,5	3,8–103,9
Servicii reparații și întreținere îmbrăcăminte/ încălțăminte	0,7–23,6	0,9–24,6
Cheltuieli cu locuința*	17,5–590,1	19,8–541,1
Cheltuieli cu medicamente**	1,4–47,2	1,7–46,5
Fond de siguranță	9,0–303,5	0
Total	100,0–3 372 lei	100,0–2.733 lei

* La capitolul cheltuieli cu locuința au fost incluse și cheltuielile de poștă și telecomunicații, respectiv cheltuieli cu articolele de papetărie.

** La capitolul cheltuieli cu medicamente au fost introduse valorile INS referitoare la cheltuielile medii lunare pe gospodărie cu medicamente de uz uman – Tab.28/p.66 Cheltuieli pentru cumpărarea de mărfuri nealimentare, pe categorii de gospodării, în trim. III 2009, Veniturile și consumul populației trim. III 2009, INS, București, 2010.

Total în lei la familia de două cupluri – părinți și copii cu doi copii în întreținere	Scala de echivalență 4,6	3 372 lei	Scala de echivalență 4,6	2 733 lei
Costul primului adult activ	1	733 lei	1	594 lei
Costul celui de-al doilea adult activ	0,9	660 lei	0,9	535 lei
Costul primului adult inactiv	0,8	586 lei	0,8	475 lei
Costul celui de-al doilea adult inactiv	0,7	513 lei	0,7	416 lei
Costul primului copil	0,7	513 lei	0,7	416 lei
Costul celui de-al doilea copil	0,5	367 lei	0,5	297 lei

Modelul de calcul al coșului de consum pentru o familie intergenerațională aflată în risc de sărăcie și excluziune socială din mediul rural

Pentru mediul rural se ia în calcul și autoconsumul care include: lactate (lapte, telemea, iaurt, unt), carne de porc, vită și pui, untura și ouă, legume, rădăcinoase, fructe obținute din gospodăriile țărănești. Evaluarea autoconsumului s-a realizat cu prețurile lunii respective în care se face evaluarea coșului, ca medie a prețurilor țărănești din țară. Prețurile sunt furnizate și calculate de Institutul Național de Statistică în buletinele

informative lunare. Produsele nealimentare includ îmbrăcăminte, încălțăminte, articole de uz gospodăresc, rechizitele școlare și alte articole de papetărie, medicamente. Serviciile cuprind cheltuieli cu transportul, serviciile culturale, de igienă personală, de reparare și întreținere a obiectelor de îmbrăcăminte și încălțăminte ale adulților și copiilor. Pentru calculul necesarului de consum pentru o familie a mai fost prevăzut un procent de 10% din calculul final al coșului de consum, pentru un fond de economii pentru situații neprevăzute.

Tabelul nr. 4

Structura coșului de consum corespunzător minimului de trai decent și subzistență pentru familia intergenerațională două cupluri – părinți și copii cu doi copii în întreținere – din mediul rural, în luna februarie 2016

Specificație	Minim decent	Minim de subzistență
	Pentru o familie intergenerațională de doi salariați cu doi copii și doi vârstnici	Pentru o familie intergenerațională de doi salariați cu doi copii și doi vârstnici
	% și valoare în lei	% și valoare în lei
Total consum alimentar, din care:	48,0 – 1.305,6	65,8 – 1.561,4
– alimente cumpărate	17,6 – 478,7	19,1 – 453,2
– alimente din autoconsum	30,4 – 826,9	46,7 – 1.108,2
Îmbrăcăminte	6,6 – 179,5	2,1 – 49,8
Dotarea locuinței	3,4 – 92,5	2,1 – 49,8
Transport	7,7 – 209,4	9,4 – 223,1
Servicii culturale	2,6 – 70,7	1,9 – 45,1
Igienă personală	3,1 – 84,3	3,8 – 90,2
Servicii reparații și întreținere îmbrăcăminte/ încălțăminte	0,7 – 19,1	0,9 – 21,4
Cheltuieli cu locuința*	17,5 – 476,0	12,3 – 291,9
Cheltuieli cu medicamente**	1,4 – 38,1	1,7 – 40,3
Fond de siguranță	9,0 – 244,8	0
Total	100,0 – 2.720 lei	100,0 – 2.373 lei

* La capitolul cheltuieli cu locuința au fost incluse și cheltuielile de poștă și telecomunicații, respectiv cheltuieli cu articolele de papetărie.

** La capitolul cheltuieli cu medicamente au fost introduse valorile INS referitoare la cheltuielile medii lunare pe gospodărie cu medicamente de uz uman – Tab.28/p.66 Cheltuieli pentru cumpărarea de mărfuri nealimentare, pe categorii de gospodării, în trim. III 2009, Veniturile și consumul populației trim. III 2009, INS, București, 2010.

Tabelul nr. 5

Total în lei la familia de două cupluri – părinți și copii cu doi copii în întreținere	Scala de echivalență 4,6	2 720 lei	Scala de echivalență 4,6	2 373 lei
Costul primului adult activ	1	591 lei	1	516 lei
Costul celui de-al doilea adult activ	0,9	532 lei	0,9	464 lei
Costul primului adult inactiv	0,8	473 lei	0,8	413 lei
Costul celui de-al doilea adult inactiv	0,7	414 lei	0,7	361 lei
Costul primului copil	0,7	414 lei	0,7	361 lei
Costul celui de-al doilea copil	0,5	296 lei	0,5	258 lei

CONCLUZII PRIVIND STAREA DE SĂRĂCIE ÎN CAZUL FAMILIILOR CU COPII DIN ROMÂNIA

După cum am constatat în diferite surse de date, ca și în aplicarea metodei normative, veniturile obținute de populație pentru a putea acoperi un nivel minim decent de trai, reflectă și calitatea vieții populației și ajută astfel la luarea de măsuri, prin politici socioeconomice orientate spre folosul membrilor societăților respective. De asemenea, pentru cei aflați în situații de vulnerabilitate obiectivul protecției sociale este de a-i sprijini, de a le garanta un nivel minim de venituri și de a le furniza beneficii de asistență socială și servicii sociale, un loc de muncă cu ajutorul măsurilor active de ocupare a forței de muncă. Referitor la servicii sociale, principalele priorități vizează dezvoltarea serviciilor sociale integrate la nivelul comunității și consolidarea serviciilor sociale pentru protecția copilului.

Analiza datelor, unde se compară structura coșului de consum calculat prin metoda normativă (ICCV) și consumul mediu lunar (înregistrat de INS prin Ancheta asupra Gospodăriilor Populației) din aceeași lună și pentru același tip de familie:

– în mediul urban, pentru familia de doi salariați cu doi copii în întreținere, (3,1 persoane adulte) și consumul mediu lunar (înregistrat de INS prin Ancheta asupra Gospodăriilor Populației) (echivalentul a 2,8 persoane adulte), valoarea minimumului decent era de 2 330 lei față de consumul mediu lunar de 2 080 lei. **Cheltuielile reale în mediul urban reprezintă 89% din consumul minim decent normat la nivelul lunii februarie 2016.**

– în mediul rural, familia de doi agricultori activi cu doi copii în întreținere avea un coș de consum de 1 878 lei, calculat după metoda normativă (ICCV), în timp ce valoarea consumului mediu lunar al familiilor de agricultori era de 1 312,5 lei. **Cheltuielile reale în mediul rural reprezintă aproape 70% din consumul minim decent normat raportate la aceeași lună a anului 2016.**

BIBLIOGRAFIE

- Barbu, Gh., *Nivelul minim de trai – concept și instrument operațional în realitatea românească*, în „Revista Calitatea Vieții”, nr. 3–4, 1992.
- Baza de date Diagnoza calității vieții, 2010, coord. prof. univ. dr. Mărginean Ioan și dr. Precupețu Iuliana. Guvernul României, OU 70/ 2011 și OG nr. 27/2013.
- Guvernul României, Hotărârea Guvernului nr. 1091/2014.
- INS, *Anuarul Statistic al României 2014*, București.
- INS, *Coordonate ale nivelului de trai în România*, „Nivelul cheltuielilor totale de consum, pe destinații și categorii de gospodării, după statutul ocupațional al capului gospodăriei, în anul 2014”, București, 2015, Tabelul 3.6./pg.59.
- Mihăilescu, A., *Nivelurile minime de trai în condițiile actuale în mediul urban*, în „Revista Calitatea Vieții”, nr. 1–2, 2001.
- Mihăilescu, A., *Nivelurile minime de trai decent și de subsistență în România în mediul rural*, în „Revista Calitatea Vieții”, nr. 1–4, 2002.

- MMFPSPV, *Raport statistic privind activitatea MMFPSPV în domeniul asistenței sociale în semestrul I 2013*, pg. 10, disponibil online la http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/RaportariPrivindIncluziuneaSociala/2013/Raport_asistenta_semestru%202013.pdf
- Ștefănescu, M. V., (ed.), *Social Research: Theory and Practice*, în Stanciu M., Mihăilescu A., Iordache M., *Vulnerable group of children and families with children in Romania*, București, Editura ProUniversitaria, 2015, pp. 404–413.
- Teșliuc C., Pop L., Teșliuc E., *Sărăcia și sistemul de protecție socială*, Iași, Editura Polirom, 2001.
- Zamfir C., Ilie S., Stănescu I., (coord.), *Raportul social al ICCV – După 20 de ani: Opțiuni pentru România*, Academia Română, INCE, ICCV, București, 2010.
- Zamfir, C., (coord.), Ilie S., Stănescu I., Scutaru C., Zamfir E., *Raport social al ICCV România: răspunsuri la criză*, Academia Română, INCE C.Kirișescu, ICCV București, 2011.
- http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/RaportariPrivindIncluziuneaSociala/2013/Raport_asistenta_semestru%202013.pdf.
- <http://legestart.ro/efectele-majorarii-salariului-minim-pe-economie-de-la-1-iulie-2015/>.
- <http://economie.hotnews.ro/stiri-cariere-19494512-romania-penultima-valoarea-salariului-minim-brut-economie.htm>.
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Wages_and_labour_costs/ro, Bază de date: Earnings (t_earn), Minimum wages (tps00155) (în Euro); (SPC- Standardul Puterii de Cumpărare), 2013, accesat 24 februarie 2016.
- <http://www.mediafax.ro/social/venitul-minim-garantat-creste-cu-8-5-din-iulie-si-cu-4-5-din-2014-10868600>.
- <http://www.insse.ro/cms/ro/content/castiguri-salariale-din-1991-serie-lunara>.
- <http://www.capital.ro/harta-saraciei-in-romania-190643.html>.
- <http://www.agerpres.ro/economie/2015/10/27/ins-romania-primul-loc-in-ue-privind-rata-saraciei-relative-12-24-19>.

The objective of the study is to find out the extent of poverty and the satisfaction of human needs for the families with children in Romania. Some families are in difficult situations, even alarming, for example: the family with one adult and two or more children with a guaranteed minimum income and allowances for children; the family of two adults with two dependent children, that has a single net salary and allowances for those children. This families cannot cover the minimum decent living standard; the family in which one parent became unemployed, and so on, are some examples of population identified as needing support and social protection, and who are living in poverty or are in the risk of falling into poverty, getting far away from a decent life. The indicators which are used within the description and measuring of the intensity of poverty are the income and the consumption. Revenues from various types of consumers: person, family, household in relation with their consumption reflect the real purchasing power of goods and services on the market.

Keywords: *families with children, the risk of poverty, welfare, model of consumption, household with several generations.*

Primit: 10.04.2017

Acceptat: 15.05.2017